

кіберрелігії. Можна визначити найбільш універсальну на даний момент типологію, яку пропонують К. Хелланд і А. Карафолджка:

– релігія-онлайн, або "релігія поза кіберпростору" (найчастіше – сайти традиційних релігій; сайти релігій з чіткою ієрархією"); сайти релігійних нових тощо; інформація релігійного характеру, виставлена в кіберпросторі релігійною організацією, яка існує офлайн);

– онлайн-релігія, або "релігія в кіберпросторі" (насамперед, сайти, які позиціонують свій власний погляд на релігію, або своє вчення: інтернет-релігії; пародійні релігії; релігійні утворення, які існують тільки в кіберпросторі).

Таким чином, освоєння релігіями Інтернет-простору стає для них новим перспективним напрямком розвитку. Швидкість інформаційних потоків надає небачений динамізм і масовість релігійним процесам. Але поряд з цим релігії втрачають колишню ієрархічність і структурність, набувають вигляду індивідуалізованих мережевих спільнот. Створивши умови для розвитку релігійного плюралізму, Інтернет обумовлює і виникнення значної частини конфліктних ситуацій, багато з яких виходять за кордони мережі. Можна зробити припущення про необхідність здійснення моніторингу кіберпростору для профілактики міжрелігійних та міжконфесійних протистоянь і конфліктів

*І.П. Скиба, канд. філос. наук, НАУ, Київ
skibaip@gmail.com*

ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ НАУКИ І РЕЛІГІЇ

Протистоянню науки і релігії насправді не так багато років. Зародившись в епоху Відродження (Д. Бруно), більш системно воно оформилось в епоху Нового часу, зокрема в період Просвітництва. Такий стан справ свого апогею і прояву досяг в оформленні принципів класичної науки (нетерпимість до інших форм знання), в супереч тому, що більшість її фундаторів були віруючими людьми (Г. Галілей, І. Ньютон, Б. Паскаль). Нині, в умовах становлення постнекласичної раціональності в науці, коли налагоджується діалог науки з іншими формами знання, питання співвідношення науки і релігії знову набуває актуальності.

У відносинах між наукою і релігією примітним є те, що протистояння між ними тривалий час (ще й сьогодні є) було нормою для масової свідомості і як правило не становило проблеми для багатьох провідних вчених, мислителів, що знаходилися на "фронті" наукових досліджень. Звичайно, були і є вчені для яких наука і релігія бачилися не сумісними, втім в даній роботі ми зосередимо увагу саме на тих мислителях, які позитивно вирішують питання співвідношення наукового і релігійного знання.

Так, засновник класичної фізики (механіки) І. Ньютон не сумнівався у тому, що світ створений Богом. За аналогією з Ф. Аквінським він висло-

влює "доказ" буття Божого виходячи з досконалості світу: "Чудесне влаштування космосу і гармонія в ньому можуть бути пояснені лише тим, що космос був створений за планом Всезнаючої і Всемогутньої Істоти. Ось – моє перше і останнє слово" [<http://iskander-bel.livejournal.com/588850.html>]. За думкою французького фізика і математика А. М. Ампера гармонія засобів, за допомогою якої підтримується порядок в універсумі, завдяки якому живі істоти знаходять у своєму організмі все необхідне для розвитку і розмноження своїх фізичних і духовних здатностей є найбільш переконливим доказом буття Бога [<http://www.ecoteco.ru/id545/>]. Подібної думки дотримувався і один із фундаторів експериментальної науки про природу Г. Галілей: "Природа, без сумніву, є Друга Книга Бога, від якої ми не повинні відмовлятися, але яку ми повинні читати" [<http://iskander-bel.livejournal.com/588850.html>]. Російський вчений М. Ломоносов також писав про те, що Творець дав людському роду дві книги. Щоправда перша книга у мислителя – це природа, видимий зовнішній світ, в якому Бог показав Свою велич; а друга – Святе Письмо, в якій Творець показав Свою волю, благословення для нашого спасіння [Ломоносов М. В. Полн. собр. соч. М., 1961. С. 497.].

Далекими від атеїстичних позицій були і погляди творців неklasичної фізики М. Планка, А. Ейнштейна. Зокрема, М. Планк не бачив суперечностей між релігією і природознавством, більш того вважав, що вони чудово узгоджуються. За свідченням В. Гейзенберга, який вважав себе здатним окреслити точку зору М. Планка, для останнього природознавство поєднуване з релігією тому, що вони, у відповідності до його поглядів, належать до зовсім різних сфер реальності [Гейзенберг В. Физика и философия. Часть и целое: Пер. с нем. М.: Наука. Гл. ред. физ.-мат. лит., 1989. 400 с. Глава "VII. Первые беседы об отношении естествознания к религии (1927)". С. 208 – 217.]. Якщо природознавство має справу з об'єктивним чуттєво-матеріальним світом. І, у цьому зв'язку, ставить перед дослідниками завдання сформулювати адекватні (правильні) висловлювання про цю об'єктивну дійсність і, виявивши, зрозуміти наявні у ній зв'язки. Релігія ж апелює, перш за все, до світу цінностей, духовного світу. Вона переважно звертає увагу на обов'язкове, на те, що повинна робити людина (як у І. Канта), а не на те, що є. Наведемо в підтвердження і слова самого М. Планка: "Слід невтомно і невпинно продовжувати боротьбу зі скептицизмом і догматизмом, з невір'ям і марновірством, яку спільно ведуть релігія і природознавство, а цілєвказуюче гасло у цій боротьбі завжди говорило і буде говорити: до Бога!" – якими він завершує свій доклад "Наука і природознавство", прочитаний у травні 1937 р. в Дерптському університеті [*Max Planck. Religion und Naturwissenschaft. Vortrag gehalten im Baltikum (Mai 1937) von Dr. Max Planck. 2te unveränd. Auflage. Joh. Ambrosius Barth Verl. Leipzig, 1938*]. А. Ейнштейн писав, що звичайне уявлення про нього як атеїста – велика омана. Якщо дана думка почерпнута з моїх наукових робіт, відзначає А. Ейнштейн, то це значить, що мої наукові роботи не були зрозумілі. Більш того видатний вчений був переконаний, що серйозний природо-

знавець повинен бути у який-небудь спосіб релігійним, оскільки інакше він буде не здатним собі уявити, що ті неймовірно тонкі взаємозалежності, які він спостерігає, вигадані не ним.

Академік Б.В. Раушенбах, один з основоположників космонавтики про співвідношення науки і релігії писав наступне: "Атеїстична пропаганда 20-40-х рр.. намагалася довести, що наука і віра несумісні. Це, звичайно нерозумне ствердження, яке не відповідає дійсності. Вони сумісні, про що свідчить досвід людства". ["Санкт-Петербургские ведомости", 2001, 29 марта, с. 5].

На доказ заявленої позиції щодо сумісності науки і релігії можна навести дуже велику кількість прикладів видатних вчених, мислителів, окрім зазначених вище. Це як класичні так і сучасні відомі вчені, такі як Й. Кеплер, О. Рейнольдс, М. Фарадей, Р. Бойль, Л. Пастер, Ж.А. Фабр, В.фон Браун, Д. Лихачов, А. Сахаров, Н. Бехтерева, К.Ф. Гаусс, Г. Ерстед, В. Томпсон, Т. Едісон, Г. Мі, Д.П. Джоуль, Д.А. Флемінг, Д.Д. Томпсон, М. Борн, Н. Бор, А. Комптон, В. Паулі, В. Гейзенберг, П. Дірак, Е. Шредінгер, Р. Суінберн, Е. Чейн, Д. Уолд, Р. Міллікен, Ч. Таунс, Д. Еклс, К. Лінней та ін., багато з яких до того ж були Нобелівськими лауреатами. Розглянути особливості поглядів більшості з них, чи бодай перерахувати прізвіща усіх в межах даної роботи не представляється можливим. Як приклад, наведемо думку Ч. Таунса (нобелівського лауреата з фізики 1964 р. і лауреата премії фонду Темплона за досягнення у духовній сфері 2005 р.), яка висвітлює перспективи відносин науки і релігії: "По мірі того як ми будемо вивчати більше, ми з'ясуємо більше, і я вірю, наука і релігія будуть йти разом все ближче і ближче одна до одної" [Ч. Таунс //Журнал прикладной метафизики. М. №1. 2006. с.31.]

Пізнання схоже на занурення на дно океану. Якщо на поверхні, особливо під час шторму піна і різноманітні рештки, то заглиблюючись дослідник спостерігає гармонію і впорядкованість. Те, що на перший погляд здається суперечливим і парадоксальним при більш глибокому дослідженні може виявитися логічним і гармонійним. На нашу думку, саме цим пояснюється той факт, що видатні вчені, як правило, не бачили суперечностей між наукою та релігією.

І. В. Стецяк, студ., КНУТШ, Київ
harald098@ukr.net

ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ ПРОТОПРЕСВІТЕРА ГАВРІІЛА КОСТЕЛЬНИКА

Для України двадцяте століття – час непростий і неоднозначний, час складних подій, рішень та постатей. Однією з таких складних постатей є протопресвітер Гаврііл Костельник.

Восьмого – десятого березня 1946 року відбувся Собор Греко-Католицької церкви, який виніс рішення про возз'єднання з Православ-